

Oxfordi levelek

Feladó: pietra@...

... ahogy itt a legtöbb helyen (günnyal?) írják és mondják – amúgy, Halloween. Allitól az ünnepek a farsangi hangulattal való beöltése eredetileg itteni ötlet, az Amerikába kivándorlók innen vitték magukkal – hogy aztán évszázadokkal később a briteknél "újra-honosodhasson". Örület, ami itt volt pénteken és szombaton. Elképesztő fantáziával összevart (-ragasztott, -kreált) maskarák, tűzijáték és petárda show városzerte. Az emberek teljes beleéléssel vigadoztak otthon, utcán, nyilvános helyeken. Kicsit más, mint ahogy mi megenlékezünk a halloittainkról...

Nekem is szerencsém volt egy "igazinak" mondott Halloween házi-partyt részt venni – tele különféle különféle figurákkal (pl. Mona Lisa, Zoro, Nap Úr, Nyulak és mindenféle állatok) Spices fiatalok, sok ivászat, viszont jó zenék és a mulatozásnak az a nagyon kellemes, vicces fajtája...

Csütörtökön voltunk a Városházán. British Councilnek hála megtekinthettük a Városháza dísztermét, ami mesterműve a rokokó és a giccs keverésének sok stukkóval és fehér-kék színpárossal. Továbbá, megismerkedhettünk (volna, ha vonszott volna) Oxford város polgármesterével és néhány segédjével, akiket messziről fel lehetett ismerni: nagy (ökör)láncot hordtak a nyakukban (lásd Oxford, annyi mint ökör-gázló), és erősen kopaszodó fejbőrük piros színe illetve szemekből (is) áradó alkoholgőz valahogy egyértelművé tette kilétüket (és állapotukat). Amúgy, nagyon el voltak foglaltak: azsiai ösztöndíjasok leendő fotóin való pózo-

Tárgy: Halloween ...
lással. Oxford város által tartott fogadáson ki lehet találni, mi volt a svédasztalon(?) Csak és kizárólag indiai ételek. Ahogy egy amerikai gyerek meg is jegyezte: a britek azért kezdtek el kihajózni a szigetről és hódítani déli vidékeket, mert itt csak a rossz idő és a pocskék konyha volt a kínlat. Kellett egy birodalom, hogy lássanak napot, és egynek izletes ételeket is ... (Ez persze nem biztos, hogy az egyetlen elfogadható magyarázat a brit birodalom kialakulására, de egy az esélyesek között!)

Az igazán színvonalas indiai büfé után pedig egy kis "népi" műsor következett. Allitól a dél-angliai folklor igaz (real) bemutatóját láthattuk, ami a következőkből állt: egy tuat, pocskék 40-50es férfi (csak férfi), akik fehér ing-fehér nadrág ruházatban, fejükön iszonyatosan csúnya művirágokkal díszített kalapot, lábukon sok sorba rendezett, nagy hangú csörgöket viseltek. Elképesztő széles és önelegedett vigyorral az arcukon ugrándoztak, verték egymáshoz az 50cm-es fabotjaikat a tiroli zene legrosszabb fajtájához sorolható harmonikás kíséretre... Elképesztő látvány volt. Budapesten van egy nagyon híres BOLOND (hangsúlyozom, hivatalosan bolond) koldus bácsi, akit van szerencséje az embernek a belváros több pontján is látni. Na, ezek a dél-angliai folklor autentikus "táncosai" – kétséget nem hagyva – mi szegény, bolond fővárosi koldusunkra emlékeztettek. Ő ugyanilyen csörgővel a lábán szokott furcsa dallamokat kiadni magából – a különbség csak az volt, hogy a bácsi nem használ fabotot a performance során...

Kétszázötven éve települtek át a szarvasi tótok Nyíregyházára

Szohor Pál fogalmazott úgy a múlt század elején: „Nyíregyháza Szarvas leánya.” Érdemes feleleveníteni a múltat, hogy mikor és miért költöztek tovább a Szarvason letelepültek Nyíregyházára?

A szlovákok kirajzása: a másodlagos betelepülésének érdekes eleme a békéscsabai szarvasi tótok alapítják *Tótkomlóst 1746-ban és Apátelket 1747-ben*, majd a békéscsabai, szarvasi és tótkomlói tótok, most már együtt adnak telepéseket Nyíregyházának *1753-54-ben*. A túlnépesedés miatt a felesleges népesség még a XIX. században is tovább mozgott pl. a Dél-Alföldről a csanádi vidékekre. A népmozgás É-D irányú, csak a nyíregyházi a jelentősebb fordított irányú.

Mi mozdította tovább kétszázötven évvel ezelőtt, 1753-ban az alig hogy itt megragadt népet? A kérdés megértéséhez meg kell vizsgálnunk az akkori XVIII. század közepi viszonyokat. Szarvas határa 1756-ig nagyobb részt legelőkből állott, ami extenzív állattenyésztésre, a rideg állattartásra volt alkalmas. A szaporodó népesség eltartására ez a rendszer azonban nem volt alkalmas, így a népesség kirajzása oldotta meg ezt a problémát. Így érhető meg tehát az is, hogy ezeket a népmozgásokat az akkori igen erős röghöz kötöttség ellenére sem gátolta, akadályozta az uraság. Érdekes az is, hogy a tovább költöző népesség felszaporodása az új helyen ugyanúgy folytatódott, mintegy megismétlődött ott is az egész folyamatot elindító gond, a túlnépesedés.

Nyíregyháza újra telepítésével kapcsolatban a gazdálkodás elemzésével mutatathatunk rá azokra a tényezőkre, hogy miért mozdult újra tovább, más vidékek felé a Szarvason alig letelepült szlovákság.

Gr. Károlyi Ferencről azt írják az elnéptelenedett birtokának benépesítésekor, a XVIII. szd.-ban: „...mert százszor könnyebb földet találni és nenni, mint gazdamebert belé.” Mással az olvasható: „Nyíregyháza annyira elpusztult légyen, hogy csak a szél fűdögálna helyeit.” Egyrészt ott van tehát az újabb üres terület, másrészt más részekben a túlnépesedés. A gróf átutazik Szarvason, ahol érintkezésbe lép egy felvidéki származású nemes csizmadiamesterrel, *Petrikovics Jánossal*, akitől megtudja, hogy Szarvason főlös számú gazda van, akinek már nem jutott a Harruckern-birtokból elegendő szántó-, és legelőföld. Megkéri nemes Petrikovics Jánost, hogy ezeket toborozza össze és vezesse át az ő néptelen nyíregyházi és cserkeszi pusztájába. Meg is hívta, hogy az „impopuláció” helyét „személyesen vizsgálja felül”, aki a nyíregyházi látogatása után hazatérve hamarosan megkezdte a telepek toborzását.

Petrikovics először Szarvason, majd Tótkomlóson és Békéscsabán jár. A nyíregyházi levéltárban megtalálható az az 1753 évi levél, mely tartalmazza a Békés megyei átköltözésre jelentkező gazdák nevét, 320 névvel. Petrikovics 1753 őszén – tehát most 250 éve éppen –, néhány vállalkozó kedvű gazdával ismét megjárja Nyíregyházát: egy-néhány gazda már az őszi vetést is elvégzi, s jelképesen foglalónak ott marad. A telet elhagyott földházakban húzzák ki. A nyíregyházi telepek zöme 1754 tavaszán költözik Békés megyéből az új lakóhelyére, de az evangélikus egyház egyik vizitációs jegyzőkönyvében 1753 szeptel.

Az új helyen, Nyíregyházán – mint ahogyan a pátenis leveleiben is látható –, az ún. Aranyosok (zlatkár) évente csak egy aranyt fizettek a földesúrnak, ráadásul földet, fát és szabad vallásgyakorlást kaptak. Így a szinte kilátástalan helyzetben lévő főlös lakosság Békés-megyében, főként a fiatalok kapva-kaptak az új lehetőségeken.

A származás szerinti megkülönböztetést tesz, és ez alapján szarvasiak voltak: *Moravszki, Pálci, Markó, Garaj János, Gyuris Pál*, stb. 1754-ből Nyíregyházán már meg volt a Szarvasi utca az ott letelepültek névsorával. Érdekes lehet ma is szemlélgetni a nevekben: pl. *Szmoľfar Juro, Filyo Stefan, Babinszky Jano, Belopotocky Janos, Brika M., Draga Andras, Strbak Maco, Freska Maco, Tomasovszky Ondris, Krtiyk Martin, Zajacz Janos, Moravszki Juro, Trnyik Andras, Szokol Juro Mlinar, de Gombos János, Nagy György és János, Tóth György, Kuzma Juro és Kis István* neve is ott szerepel, többek között. Külön olvashatók a békécsabaiak (Sabanszke utca): *Bobály, Bácszky, Fízely, Henszely, Hогyan, Hudák, Hronyc, Jeszenszki, Kralovszki, Krupa, Pokoracki, Pásztor, Prekop, Rausz, Ruman, Stefanidesz, Sztrehovszki, Zrak* (németül kihalt ott azóta). Ezek 1717-ben Békéscsabán mint első telepítők szerepeltek. Az áttelepülők egy utcában helyezkedtek el az új helyen, és megőrzik a kibocsátó emléket utcanevével is.

Kántor Zsolt

A Szarvas Gospel utolsó fejezete (Befejező rész)

Színhely: a művelődési ház színpada. Az összegyűlekezés oka: sájtótájékoztató.

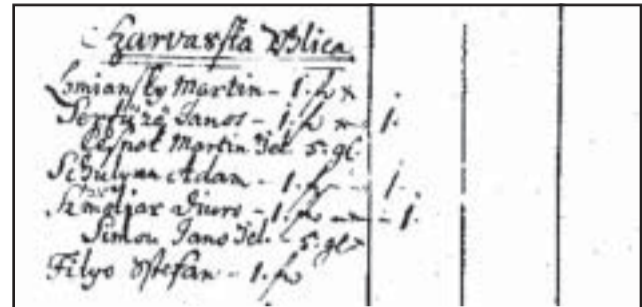
Agrár Csemete: Köszönet azoknak, akik végigolvastak bennünket és kibírták. Most összefoglalom, mi motiválta a közölt, "folytatásos" regény ilyen alakulását. Magyarul: megszületését. Erre a szerzőktől kaptam felhatalmazást, akik, tudjuk, itt tartózkodnak, de valódi kilitük mindvégig képlekenynek bizonyult.

Fadette: Én is köszöntöm a megjelenteket. Anyi a tisztem, hogy bejelentsem, mint regényből kilépett alak azaz megelevenedett szereplő, a mű megfílisített változata már készült.

Kitűnjak Jenő: (laps kísérő a meghajlást): Az én szerepem most "epizód" lesz, hallgassák az agrárértelmiség doyenjét.

Agrár Csemete: Kedves Olvasók! Ez a regény azt szerette volna maga-magán *túl (e ezt szó szerinti tessék érteni)* mondani, elbeszélni, stb., hogy a mai magyar irodalom egyre szövevényesebb szövegvilágába is van bevezetés, a legrejtettebb utalások is felderíthetők, deködölhatók, ha azokhoz kulcs is készítettik. *(K. Jenő nyújtja a kezét.)* Nem adom meg a szót, kedves barátaim, másnak, ez az alkalom a ténnyekre való szorítózkodás lehetősége, ne szalasszuk el! *(K. Jenő magába roskadva lehajítja fejét.)* Folytatom. Vitathatatlan de facto, *paródia* született, a folytatásos regény műfaji paródiája, amelynek tradíciói kevésbé ismertek. A Szarvas Gospel tehát egyrészt "unalmasságával" tüntetett az eseménytelenség ellen, ami elárasztotta jelenkori irodalmunk színtereit, másrészt megicsák megmutatta, hogy ettől függetlenül van, aki olvassa. Tehát az "esszéregénynek" nevezett "állat-orvosi lovon" kívánta megmutatni a huszonegyedik századi regény minden betegségét, amelyek orvoslására egyben javaslatokat is tett. Hogyan? A nyelv szerepének túlhangsúlyozásával, ami szintén kortünet. Hisz események, érzelmek nélkül maga a nyelv is csak "beszéd". De erről maga a mű eleget "mondott", tehát nézzük a szereplőket. A szereplők nevadásában természetesen az a jól bevált gesztus működött, mint a legodonabb realista prózában, a *nomen est omen*.

Kijelölt Szerző: (Felpattan a helyéről): Egy pillanat. Azt még mindig elhallgatja az agrárértelmiség szegényfoltja, mert végülis Ő írta, hogy ezt a művet nem én írtam, ez el kell, hogy hangozzon itt, kérem.

Részlet egy 1754-ben készült nyíregyházi névsorból: Sarvaska utca (Szarvasi utca)

Nyíregyháza telepítésében három benépesedési hullámot különítenek el. Ezek térben és méretben is különböznek egymástól: Az első a Békés megyei származásúaké volt: elhelyezkedésük körülbelül három évig tartott /1753-55/. 134 személy Szarvasról (név szerint pl. Juraj Markó, Adam Sul'an, Ján Smolár, stb.); továbbá Békéscsabáról 18, Mezőberényből 39, Tótkomlósról 19, Orosházáról 3 és még Gyuláról is 1 személy érkezett. A második hullámot a felvidéki eredetű és a gazdarendbe tartozó rajok jelentik. Elhelyezkedésük valamivel több ideig tart (kb. öt évig: 1755-1760). A két első hullám hozta telepeket főképpen a közös (evangélikus) hit tartotta össze. A harmadik hullám 1920-ig tartott.

A szarvasiak az első hullámban játszottak meghatározó szerepet a nyíregyházi benépesítésnél. Az áttelepülés után zömmel együtt maradtak, egy utcában telepedtek le, ez a Szarvasi utca, és az akkori kis falu, Nyíregyháza életében rögtön meghatározó erővé is váltak, kézbe vették a falu vezetését is. Nyíregyházán először betelepülő Békés megyeiek kapták a határ legjobb részét: Kis-cserkesz és Nagy-cserkesz között. És ... *valóban a legtisztább evangélikus népességű és törzsköös tír-pák bokortanyák ezen a területen találhatók. Ilyenek pl. Verbőci, Sipos, Markó, Sulyán, Róka, Mohos- és Benkő-bokor*.

Nyíregyházán a korábbi népszaporulatot a múlt században Újfehértó és Nagyálló vezette le, majd gyakorlatilag az egész megyében szét-szóródtak a főlös számú tótok. Erre számos bizonyíték található a nyíregyházi falurészek és családok nevével.

Érdemes néhány gondolat erejéig áttekinteni *kik is a tír-pákok?* Érdemes az a megállapítás, hogy csak a valóban evangélikus vallásúakat szokták tír-páknak nevezni. Tír-pák név eredete Nagyállóra, az akkori megyeszékhelyre tehető, akik a nyíregyházi tóti származású telepeket nevezték (gúnyolták) így. Azt írják: *"Békés megyéből Nyíregyházára telepített tóti ajkú népet, amellyel a felvidékről és külföldről jövő szintén tótiak telepek egybeolvadtak, közös néven tír-pákoknak nevezik".* *Krúdy Gyula* így ír erről: *"Az egykori tír-pák pirult, szegénykezelt, haragudott valaha e csifolódó szó miatt. A mai tír-pák gazda büszkén a mellére üt és mondja: Igen én tír-pák vagyok! Ez a csifú név idővel megtisztelt, dicsérető kifejezéssé változott."*

A tír-pák-ból – ami túrni jelentéssel is bír, kialakult tír-pák népvévet a felvidéki, tóti-palócok nyelvjárást beszélő gazdákra használták eleinte Nyíregyházán. Kezdetben a békésiek így különböztették meg magukat a felvidékiektől. Később átveszik mások is, és minden nyíregyházi tóti tír-pák lesz, sőt az egész megyére kiterjesztik, joggal. Többen mutatnak arra rá, hogy kicsiben hasonlít az új "teleps mentalitás" és annak pozitív szellemisége az amerikai földrészre áttelepülőkéhez. Ez az új mentalitás egyébként meghatározó tényezője lesz Nyíregyháza várossá, majd megyeszékhellyé szervezésében. Ebben lendítő erők voltak a szarvasi áttelepülők, a mai szarvasiak rokonai.

2002-ben szobrot kapott Petrikovics János az áttelepülést szervező mester Nyíregyházán. Nálunk még egy tábla sem jelzi ezt az emléket.

Dr. Reszkető Péter

AKCIÓ! AKCIÓ! AKCIÓ!

KARÁCSONYI HORGÁSZENGEDÉLY AKCIÓ!!!

HORGÁSZOK, HORGÁSZFELESEGEK FIGYELEM!
Ajándékozzák meg szeretteiket karácsonyra jövő évi horgászengedély utalvánnyal, melyet 2003. NOVEMBER 20-tól DECEMBER 23-ig az IDEI ÁRON VÁLTHATNAK KI.

Gyerekeknek	700,- Ft / db
Ifjúságiaknak	6.000,- Ft / db
Kedvezményezetteknek	6.000,- Ft / db
Felnőtteknek	11.000,- Ft / db

SZARVASON A KÖRÖS-SZÖGI KHT. IRODÁJÁBAN (ÁRPÁD KÖZ 4.) ÉS A TOURINFORM IRODÁBAN (Művelődési Központ bejáratánál) Hétfőtől – péntekig 9.00 – 16.00 óráig. Az utalvány a Káka-foki és a Bikazuji holtágra érvényes és 2004. JANUÁR 12-től a Körös-szögi KHT IRODÁJÁBAN MÉR MEGÚJÍTOTT ÁLLAMI JEGGYEL, EGYESÜLETI TAGSÁGI IGAZOLVÁNNYAL VÁLTHATÓ KI.

HORGÁSZENGEDÉLY AKCIÓ!!!

Helyi RTV-műsor

5540 Szarvas, Szabadság u. 30. Tel/Fax: 66/214-186, e-mail: radio1@cvimus@radio1.bekes-megye.hu. A Rádió1 95.2 műsorából: Naponta: 06.00 – 10.00-ig reggeli információs műsor. Kivánságműsor: Hétfőtől – vasárnapig: 12 – 14. Hétfőtől – csütörtökig: 18 – 22. Pénteken: 18 – 20 óráig. A kivánságműsor elérhetőségei: Tel: 66/520-620, Sms: 30/349-3100, e-mail: radio1@csaba@radio1.hu

Decemberi műsorainkból: Vajda Péter Gimnázium és Szakközépiskola alapítványi bálja; Házhöz megy a mikulás – a körös-tv mikulás-telefonja:06 20 223 884; Színházi közvetítés Csehov: A sirály; Karácsony: élő közvetítés az éjféli miséről. Allandó műsoraink: Nap mint nap közéleti magazin, hétfőtől csütörtökig 18 órától; Akadály mentesen: A fogyatékosokkal élők magazinja. Kéthetente hétfőn 19órától; Békészentandrási híradó csütörtökön 19 órától; Egészségügyi magazin: Dr. Deák Sándorral és Gombár Hajnalkával kéthetente kedden 19 órától. Telefonszám: 20/223-8843; SMS szám: 20/223-8843; E-mail: korostv@pshop.hu. Cím:Szarvas, Szabadság út 30. (SZAT irodaház, III. emelet)

Videókrónika

Szarvasi Kábeltelevízió

November 28-án, pénteken 18 órától (ismétlés november 29-én 10 órától és november 30-án 22 órától) Európa Falu, a magyar vidék magazinja 10-13.